

(تلگراف ۱۸ حاوی شرح مختصر مکتوب ذیل)

(مورخه ۱۹ دسامبر است)

آقا - در ۱۷ شهر حال با کمال افتخار تلگراف مورخه روز قبل از تاریخ مزبور شما را زیارت نمودم و از اینکه وزیر مختار ایران يك نوبت دیگر در باب التیماتوم روس بشما مراجعه نموده و جوابی که شما به مشار الیه داداید مستحضر شدم مناد تلگراف مزبور را بوسیله مراسله خصوصی بوزیر امور خارجه روس تبایغ نمودم چون دیروز من بواسطه کسالت مزاج نمیتوانستم از منزل خارج بشوم در موقعیکه برای ملاقات معین شده بود مستر ایرن بجای من نزد مسیو سازانوف رفت و سؤال نموده بود که بالاخره دولت روس در موضوع ماده دوم التیماتوم رأی خود را بجه قرار داداند مسیو سازانوف جواب داده بود که رأی دولت روس بر این تعلق گرفته که عبارتاً که دولت ایران پیشنهاد نموده اند با جرح و تعدیلی که من در ضمن مذاکره خودم با جنسب معظم الیه در ۱۴ شهر حال طرح نمودم قبول نمایند باین معنی که قسمت اخیر عبارت مزبور را دولت ایران باینقسم قرار بدهند (داخلی تبادل ملاقات خواهند شد بقصد اینکه ترتیب قرار می بدهند یا در این موضوع قرارداد خواهند نمود) جناب معظم الیه اظهار داشته بود که پس از آن مذاکره من با او بفاصله مدت قلیلی تعلیمات لازمه در اینخصوص بمسیو یکلوسکی داده شده است

(امضا) جارج بچین

(نمره ۳۰۵)

تلگراف سرادواردگری به سرخارج بارکلی
وزارت خارجه ۱۹ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۷ ذیحجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف ۱۷ دسامبر شما درباب بانك شاهنشاهی شیراز
شما مختارید که اجازه بدهید استثناء قاعده حامل پول باتفاق قونسول
موقتی روانه شیراز بشود

(نمره ۳۰۶)

تلگراف سرخارج بارکلی به سرادواردگری
طهران ۱۹ دسامبر ۱۹۱۱
رجوع بتلگراف ۱۷ دسامبر من
کابینه دوفقره مواد ذیل را دیروز بمجلس پیشنهاد نموده‌اند
۱ - مجلس باید به کابینه اختیار تام بدهد که مناقشه بین روس و
ایران را قطع نمایند
۲ - يك کیسیونی از مجلس برای تقویت با کابینه باید منتخب
بشود که دیگر کابینه هیچ مراجعه به مجلس ننماید
فقط ۵ نفر از وکلا در پذیرفتن این مواد رأی دادند و ۲۶ نفر در
رد آن رأی دادند چون ۳۴ نفر از نمایندگان از رأی دادن در
این موضوع امتناع نمودند عده رأی دهندگان برای اکثریت کافی
نبود بنا براین رأی آن عده هم بی نتیجه ماند
پس از آن وزیر امور خارجه پیشنهاد نمود يك کابینه جدیدی تشکیل

بشود که بتوانند با این ترتیب مشکلی که پیش آمده عمل نمایند
از قرار مسموع رئیس مجلس در اواخر جلسه نمایندگان دمکرات را
احضار نموده و نطق متشددی برای آنها نمود از قرار معلوم
مجلس امروز مجدداً منعقد خواهد شد

(نمره ۳۰۷)

تذکره سر جارج بارکلی سردوارد کری
طهران ۱۹ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۷ ذیحجه ۱۳۳۰
رجوع بتذکره ۱۷ دسامبر من درباب تحریم معاملات با انگلیس
در شیراز در روز صبح يك مقدار آذوقه خیلی طرف احتیاج
شده بود صاحب منصب ناظر قشون شخصاً برای تحصیل آن بازار
رفته بود ولی دکاندارها از فروختن باو امتناع نموده بودند
قونسول و دوکلاس مشورت نموده بودند که چه روشی را باید اتخاذ
نمایند و نتیجه این شده بود که يك نفر صاحب منصب دیگر با ۲۰
نفر باتفاق ناظر بازار فرستاده بودند بانها حکم شده بود
که اگر مجدداً کسبه از فروش امتناع نمودند اشیاء لازمه به آرامی
برداشته بشود و يك قبض رسید در عوض آن تسلیم شود
اکنون قونسول مزبور خبر میدهد که این روش کاملاً مفید واقع
شده آذوقه لازمه تحصیل شده و هیچ واقعه روی نداده و هیچکس هم
شکایتی نموده

(نمره ۳۰۸)

تلگراف سر یحییان بسر ادوارد گری (واصله در ۱۹ دسامبر)
سن پترزبورغ ۱۹ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۷ ذیحجه ۱۳۲۹
مسیوسازانوف مرسله مخصوصی بمستر ایرن نوشته مبنی بر اینکه اگر
لازم بشود قشون از قزوین جلوتر برود قبل از صدور حکم برای
حرکت قشون اخطار دیگری بدولت ایران خواهد شد

(نمره ۳۰۹)

تلگراف سر لوتر بسر ادوارد گری (واصله در ۱۹ دسامبر)
قسطنطنیه ۱۹ دسامبر ۱۹۱۱
جنرال قونسول موقتی انگلیس مقیم بغداد از قرار ذیل تلگراف نموده
" خسارت فوق العاده و ابتلاآت بسیار برای تجار انگلیسی و
تجارت انگلیس در اینجا فراهم شده چون طرق تجارتنی از بغداد
بایران در عرض دو ماهه ماضی بکلی مسدود بوده
الآن معادل یک ربع ملیون لیره اجناس انگلیسی در اینجا جمع شده
(تجارت انگلیس بالغ بر سالی یک ملیون لیره میشود)
آیا جنابعالی تصور میکنید که باین زودیا احتمال افتتاح طرق
تجارتنی برود ؟ "

(نمره ۳۱۰)

مرسله سر ادوارد گری به سر جارج بارکلی
وزارت خارجه مورخه ۱۹ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۷ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا ب وزیر مختار ایران در ۱۵ شهر حال باین وزارت خانه آمدند و مندرجات تلگرافها که از دولت متبوعه او مخبره شده بود بمسئولیت اظهار داشته بود مبنی بر اینکه دولت ایران بدولت روس اطلاع داده که مواد التیاتوم را دولت ایران قبول خواهد کرد در صورتیکه شرایط ذیل مجری بشود (۱) در عبارت ماده دوم التیاتوم در باب استخدام متشاورهای خارجه بخویکه از طرف دولت ایران طرح عبارت آن شدد جرح و تعدیل بشود (ظاهراً همان عبارت اصلاح شده است که در تلگراف ۱۳ دسامبر شمساً مسطور است) (۲) مبلغ خسارت قشون کشی و وضع پرداخت آن معین بشود (۳) پس از قبول التیاتوم فوراً قشون روس از قزوین عودت داده بشود (۴) التیاتوم دیگری پیشنهاد نشود (۵) بانک روس و انگلیس در پرداخت پول بدولت ایران معجلآ تسهیلات لازم را فراهم نمایند (۶) اسباب تسهیل خرید اسلحه فوراً آماده بشود

وزیر مختار مزبور توضیح نمود که دو فقره مواد اخیر برای وضعیکه پس از قبول التیاتوم روس پیشاً خواهد آمد لازم است میرزا مهدیخان اصراری داشت که نظریات من را در باب جواب استعلام بنماید که آیا من بدولت روس در قبول نمودن این شرایط دولت ایران که آخرین کلام است اصرار خواهم نمود در جواب باو اطلاع داده شد که من حاضر نیستم دیگر در این مسئله بدولت روس

فشاری وارد بیاورم (اعضا) ادوارد کری

(نمره ۳۱۱)

تذکره سرچارچ بارکلی بزرگوار کری (واصله در ۲۰ دسامبر) طهران ۲۰ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۸ ذیحجه ۱۳۳۰
اوضاع یزد - بسیاری از اعضای حوزه انگلیسان در یزد که اغلب آنها زنها و اطفال هستند بویس قونسول انگلیس اظهار داشته اند که اگر انقلابی در آنجا واقع بشود حکومت محلی همچو استعدادی ندارد که بتواند اتباع خارجه را محافظت بنماید طایفه زردشتیان هم از ویس قونسول مزبور درخواست تقویت نموده اند
عقیده ویس قونسول معظم این است که عجمه برای حوزه اتباع خارجه خطری متصور نیست من پیشنهاد مینمایم که در صورت مسلم شدن مخاطره برای اتباع خارجه یک قسمت از مستحقین قونسولگری اصفهان به یزد اعزام شود مسافت مابین اصفهان و یزد را ممکن است در ۴ روز طی نمود

(نمره ۳۱۲)

تذکره سرچارچ بارکلی بزرگوار کری (واصله در ۲۰ دسامبر) طهران ۲۰ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۸ ذیحجه ۱۳۳۰
رجوع بتذکره ۱۹ شهر جاری من - اظهار وزیر امور خارجه بمجلس محل شبهه شده بود که آیا کابینه استعفای خود را تقدیم داشته یا خیر؟ اکنون وزیر امور خارجه بمن اطلاع میدهد که

کابینه استعفا نموده چون مجلس نتوانسته هیئت وزرایی جدیدی تشکیل بنماید

(نمره ۳۱۳)

تلگراف سرادواردگری بهسرلوتر

وزارت خارجه ۲۰ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۸ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱۹ دسامبر شما درباب طرق تجارتي از بغداد بایران شما ممکن است بهتجار اطلاع بدهید که عجاآه هیچ همچو امیدي نیست که تأمینی در طرق مزبور حاصل بشود

(نمره ۳۱۴)

تلگراف سرخارج بزرکلی بسرادواردگری (واسله در ۲۱ دسامبر)

طهران ۲۱ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۹ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱۹ شهر جاری من - دیشب مجلس عالی منعقد شده وخبی طولانی شد و درجلسه مزبور در موضوع ماده دوم پیشنهاد وزرا که در تلگراف مورخه ۱۹ شهر جاری اطلاع دادام مذاکرات بعمل آمده و تصویب شد ۵ نفر از نمایندگان انتخاب خواهند شد که بمنزله هیئت مشاوره باکابینه اشتغال ورزند

(نمره ۳۱۵)

تلگراف سرخارج بزرکلی بهسر ادواردگری (واسله در ۲۱ دسامبر)

طهران ۲۱ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۹ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱۵ شهر جاری شما - ازقرار معلوم مستر لکسر

نمیتواند ادعائی از دولت ایران بخاید چونکه قبل از تعیین به پیشکاری
 مائیه تبریز برای استخدام در وزارت مالیه کنتراتی نموده حتی مستر
 شوستر برای پیشکاری مائیه تبریز هم باو کنتراتی نداده از قرار
 مسموع مستر شوستر از جانب او مشغول اقدامات است
 پس از ورود مستر لکفر بظهران در باب آتیه او من با او مذاکره
 خواهم نمود چنانچه بمن اطلاع داده شده مشارالیه بهمین زودیها
 مراجعت بظهران خواهد نمود

(نمره ۳۱۶)

مکتوب کپانی ذیکر بسر ادوارد گری (واصله در ۲۲ دسامبر)
 منجست ۲۱ دسامبر ۱۹۱۱

آقا - محل شبهه نیست که خاطر محترم از تحریم امتعه انگلیس در
 شیراز که در دو هفته قبل انتشار یافت مسبوق است و در همان اوقات
 اداره ما از شیراز تلگرافاً با اطلاع دادند که کلیه معاملات بعهده تعطیل
 است ما امیدوار بودیم که این غدقن تجارت انگلیس چندان
 طولانی نخواهد شد ولی بموجب تلگرافیکه الساعة از شیراز رسیده
 تحریم امتعه مزبور هنوز تمتد است و این مسئله باعث بسی نگرانی
 است تجارتخانه مانیز اطلاع میدهد که مشتریان ما از این مقدمه خیلی
 مکدر هستند چون تجار ایرانی مشغول فروش مال التجاره موجوده
 خود مال التجاره در عرض راه هستند و باین واسطه اصرار نموده اند
 که ما فوراً این مسئله را بمرض عالی رسانیده باضافه اظهار بداریم که

برای این اختلال در تجارت انگلیس باید دولت ایران را مسئول قرارداد ما با کمال صمیمیت امیدواریم که جنابعالی صلاح خواهید دانست که برای مرتفع داشتن این قطع معاملات اقدامات مجدانه بمنصه ظهور برسد و منتظریم این عرضحات ما بجنابعالی باعث برطرف شدن سستی جریان تجارت انگلیس در جنوب ایران بگردد (کمپانی ذیکار)

(نمره ۳۱۷)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در ۲۲ دسامبر)
تهران ۲۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۳۰ ذیحجه ۱۳۲۹
وزیر مختار روس بمن اطلاع میدهد دیروز دولت ایران شفاهاً باو اطلاع دادند که تقاضاهای ثلاثه را قبول خواهند نمود

(نمره ۳۱۸)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در ۲۲ دسامبر)
تهران ۲۲ دسامبر ۱۹۱۱
رجوع بتلگراف ۱۷ دسامبر من -- قونسول انگلیس از کرمانشاه خبر میدهد که اعظم الدوله کفیل حکومت کرمانشاه در قونسولگری ما متحصن شده تلگراف اخیر دیگری از قونسول معظم الیه ورود سالار الدوله را بنجما خبر میدهد

(نمره ۳۱۹)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در ۲۲ دسامبر)
تهران ۲۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۳۰ ذیحجه ۱۳۲۹

قونسول انگلیس مقیم تبریز در ۲۱ دسامبر تاگراف ذیل را بمن
مخابره نموده : —

“ قونسول روس بمن اطلاع داده که يك عده سرباز روسی دیشب
مشغول تعمیر سیم تلفن بودند و غنای یکی از پلیسهای کشتی بیک
نفر از سربازان مزبور حمله نموده سربازان روسی شلیک نمود
و دو نفر از پلیسهای مذکور را مقتول نمودند

مجدداً امروز صبح فدائیان بیک دسته قشون سرباز روس شلیک نموده
ویکی از آنها را مجروح نمودند پس از آن شلیک امتداد حاصل
نموده احوال روسها مشغول بمبارده نمودن ارن هستند که
تقریباً ۴۰۰ نفر فدائی در آنها محصورند پس از آنکه محل مزبور
تصرف بشود من گمان میکنم کلیه مجادله حاضره خاتمه پذیرد

ضمناً اطمینان میدهم که هیچ مخاطره برای اتباع انگلیس موجود
نیست مگر اینکه يك کلوایه بخطا و منجر فائنه با کسی مصادف بشود
بهر صورت قونسول روس از فرمانده قشون روس خواهش نموده که
در حراست اتباع خارجه احتیاط لازم را منظور بدارد

من گمان میکنم قشون روس بتوانند کاملاً از عهده مقابله در این موقع
برآیند چون در چند روز قبل تقریباً ۵۵۰ نفر هم از اردبیل بانها
مدد رسیده ..

(نمره ۳۲۰)

تلگراف سرجارچ بارکلی بمراودادگری (واحه در ۲۲ دسامبر)

طهران ۲۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۳۰ ذیحجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف امروز صبح من در باب واقعه تبریز -
قونسول انگلیس تلگراف دیگری بشرح ذیل امروز مختابره نموده
« قشون روس در تمام مدت دیروز بعد از ظهر بدفعات آزاردوی
خود مشغول بمبارده ارك بودند و مدافعین با ككل تشدد جواب
شلیکهای آنها را میدادند روسها هیچوجه در صدد یرش مستقیم
پردن برك و تصرف آن بر نیامدند در کوچهای جوانی قونسولگری
روس بدفعات عدیده بمادلات واقع شده و تا ساعت ۴ بعد از ظهر
امتداد داشت و در این کوچها دستههای قلیلی از سربازان روسی
بودند تا حال هیچ انقلاب عمومی ظاهر نشده در واقع ایرانیان
اهالی شهر بکلی ساکت ماندهاند و آنچه تا کنون من تحقیق نمودام
هیچیک از اروپائیان صدمه وارد نشده علی الظاهر روسها
بیش از آن اندازه که انتظار بود در این مسئله دچار مشکلات شدهاند
رابطات با افراد حوزه انگلیسان دوردست غیر ممکن شده
بهر صورت تا امروز غروب هم هیچ اثری از این ظاهر نبود که
به سربازان روسی دستور داده شده باشد که در صدد حرارت اماکن
مکونی اتباع انگلیس و آلمان باشند در صورتیکه تا امروز ظهر وسایل
رابطه جنرال قونسول روس با آردوی روس هم مفلوع شده بود
بالاخره قبل از غروب امروز من توانستم اطمینان حاصل بنمایم
که تا حال با ماکن انگلیسها و آلمانها آسیبی وارد نیامده

بمبارده لوك امروز صبح زود تجدید شد و تا الان ممتد است
محصورین آنظوری که دیروز مجدانه جواب شلیك را میدادند امروز
چندان حرارتی بروز نمیدادند .

(نمره ۳۲۱)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد کری (واسله در ۲۲ دسامبر)

طهران ۲۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۳۰ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع به تلگراف امروز من - الان رئیس کابینه وزارت امور خارجه
زده من فرستاده شده که بمن اطلاع بدهد که بالاخره مشکلاتی را که
برای قبول تقاضاهای روس در پیش بوده مرتفع نموده اند و دولت
ایران بسفارت روس اطلاع داده است ~~که~~ تقاضای روس را باین
اطمینان می پذیرند که هیچ تقاضاهای جدید دیگری پیشنهاد نشود و
قشون اعزام شده روس هم معجلا از ایران خارج بشود

وزیر امور خارجه ایران امیدوار است حالا که دولت ایران تقاضاهای
روس را قبول نموده مواعیدی که دولت انگلیس بوزیر مختار ایران
مقیم لندن نموده بموقع اجرا گذارده بشود باین معنی که مساعدت
لازمه از طرف دولت انگلیس در باب اصلاح بین روس و ایران و
استقرار روابط مستحسنه مبدول بگردد وزیر امور خارجه
اظهار میدارد که او و همکاران او مصمم شده اند که از سبک، صلحانه که
در این موضوع اتخاذ نموده اند احتراز نمایند باضاقه او اظهار مینماید
که نهایت جدیت در اظنای حرارت و هیجان عامه بعمل آمده

اگرچه از قراریکه مشهود است اعمال مخاصمانه روسها در تبریز و رشت عنقریب زحمت سابقه کابینه را بهدر خواهد داد و نتایج وخیمه از اثرات اعمال سو آنها بظهور خواهد رسید

(نمره ۳۲۲)

تلگراف سر جارج بارکلی به سردار ادوآرگری (واسطه در ۲۳ دسامبر)
 طهران ۲۳ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق غرة محرم ۱۳۳۰
 شرح ذیل را ویس قونسول انگلیس مقیم رشت در موضوع واقعه که
 در رشت روی داده بخابره نموده : —

“ در ۲۹ دسامبر بعضی از سواران طالبش بایعضی از قزاقهای روسی
 در حین عبور در کوچه یکدیگر را تهدید نمودند در اواسط روز
 قزاقان روسی بدارالحکمه وارد شده و اظهار نمودند که از آنجا
 تیر خالی شده و اصطبل دارالحکومه را تفتیش نمودند باضافه پستخانه
 و تلگرافخانه را هم تفتیش نمودند غنله شروع به شلیک شد
 و دفعه عمومیت پیدا کرد مستحفظین قونسولگری روس در
 سبز میدان بنسای شلیک را گذاردند علت این غوغای آبی
 عجالة مجهول است سه نفر قزاق روسی و اقله نفر ایرانی مقتول
 شدند بواسطه در پیش بودن ماه محرم احتمالات انقلاب اوضاع
 بسیار است “

ویس قونسول مزبور نیز خبر میدهد که در ۲۹ دسامبر زد و خورد
 و آشوبی هم در اتزلی برپا شده و یک نفر صاحب منصب روسی مجروح

و ده نفر ایرانی مقتول شده‌اند

(نمره ۳۲۳)

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادواردگری (واصله در ۲۳ دسامبر)
 طهران ۲۳ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق غره محرم ۱۳۳۰ رجوع بتلگراف دیروز
 من - همکار روس من بن اطلاع میدهد که در باب پیشنهاد نمودن تقاضای
 جدید دیگری قول نداده است و فقط اطمینانیکه برای عودت قشون اعزام
 شده روس داده همان ترتیبی است که در تلگراف ۱۶ شهر حال من مصرح شده است

(نمره ۳۲۴)

تلگراف سر بچن به سرادواردگری (واصله در ۲۳ دسامبر)

سن پترزبورگ ۲۳ دسامبر ۱۹۱۱

امروز عصر من در باب مجادله در تبریز و رشت از مسیو سازانوف
 استعلام نمودم جناب معظم الیه اظهار داشت که مسأله فدائیان بر
 قشون روس بطریق خائنه و غفاتی بوده و بهلاوه بکلی فی مقدمه
 بوده یک دسته قشون روس که مرکب از ۵۰۰ الی ۶۰۰ نفر
 باشد از جلغا به مک قشون مقیم تبریز اعزام خواهد شد

مسیو سازانوف بن اطمینان داد که رأی قطعی دولت روس بواسطه
 این حوادث جدیده بهیچوجه اختلال حاصل نخواهد نمود و قشون
 اعزام شده روس بقزوین بمحض مسلم شدن انفصال مستر شوستر و
 اعتراف کتبی نمودن دولت ایران به قبول تقاضاهای ثلاثه روس
 عودت داده خواهد شد جناب معظم الیه اذعان نمود که سبک

رفتار دولت ایران در موضوع وقایع جدیده رشت و تبریز از روی صحت بوده و نیز اظهار داشته که این حوادث را باید بکلی مسئله علیحده دانست و بهیچوجه مداخلتی بواقعات سابقه که باعث اعزام قشون به قزوین شده ندارد

(نمره ۳۲۵)

تلگراف سر ادوارد کری بسرجارج بارکلی وزارت خارجه ۲۳ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق غره محرم ۱۳۳۰ رجوع بتلگراف ۴۰ دسامبر شما در باب اوضاع یزد - در صورت نهایت لزوم بعد از مشاوره با کرنل شما مجازید که بر طبق پیشنهادی که نموده اید عمل بنمائید ولی ما عقیده نداریم که قشون خودمان را بیشتر از این تجزیه بنمائیم

(نمره ۳۲۶)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد کری (واصله در ۲۴ دسامبر) طهران ۲۴ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ محرم ۱۳۳۰ رجوع بتلگراف ۲۲ دسامبر من - در باب واقعه تبریز - تلگراف دیگری از قونسول انگلیس مقیم تبریز از قرار شرح ذیل خبر میدهد " در روز هیچ بمبارده قطع نشد و شلیک سختی تا چند ساعت از پشتبام قونسولگری روس و از یک دسته مجاهدین که بفاصله کمی از قونسولگری متوقف بودند امتداد داشت اگر چه شلیک از طرفین مقطوع شده بود ولی امروز صبح بعضی از روسیان در حوالی

قونسولگری انگلیس مشغول تیراندازی بودند و در عرض این شلیک
یک نفر ایرانی از طبقه فقرا را که جزو جنک نبوده مقتول نمودند
من این رفتار سوژا به همکار روسی خودم گوشزد نمودم که جلوگیری
از تکرار وقوع این نوع اعمال بنماید.

(نمره ۳۲۷)

تلگراف سر جارج بار کلی بسراودارد کری (واصله در ۲۵ دسامبر)
طهران ۲۴ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ محرم ۱۳۳۰

رجوع بتلگراف امروز صبح من — سیم تلگراف تبریز مغشوش
شده ولی دیشب در اواخر شب تلگرافی بوزیر مختار روس رسیده
مشمع بر اینکه مجادله شدیدی تسلسلی یافته بقونسولگری روس
شلیک شده دونفر از قزاقان مستحفظ قونسولگری مجروح شده‌اند
و یک صاحب منصب مقتول بموجب انتشارات در جراید ایرانی
در اینجا تلفات قشون روس در کلیه منازعه بسیار است ولی چون
قونسول روس مقیم تبریز نمیتواند با اردوی روس مذاکره و
مخبره بنماید همکار روسی من اطلاعات جدیدی در این موضوع ندارد

(نمره ۳۲۸)

تلگراف سر جارج بار کلی بسراودارد کری (واصله در ۲۵ دسامبر)
طهران ۲۴ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ محرم ۱۳۳۰

رجوع بتلگراف ۲۲ دسامبر من امروز یادداشتی از دولت ایران
بوزیر مختار روس رسیده مبنی بر اینکه تقاضاهای ثلاثه روس را

قبول نموده اند

در باب ماده اول التیماتوم در یادداشت مزبور مذکور است که دولت ایران مستر شوستر و مستر لشگر را از استخدام خود خارج نموده اند یادداشت درخواست می نماید که ماده دوم التیماتوم بخویکه در تلگراف ۱۳ شهر حال من و در تلگراف ۱۸ دسامبر سفیر کبیر انگلیس مقیم سن پترزبورغ مطرح شده است جرح و تعدیل بشود در یادداشت اشعار شده حالا که دولت ایران با تقاضاهای دولت روس موافقت نموده و روابط بین دولین تشدید شده دولت ایران امیدواری کامل دارد که دولت روس فوراً تمام اقدامات را که برای اجرای التیماتوم خود لازم دانسته و بفعل رسانیده مرتفع خواهد نمود که دولت ایران هم در آتیه متکی به حمایت و تقویت دولت روس باشد

هکار روس من در جواب اظهار رضایت نموده و عبارت اصلاح شده ماده دوم التیماتوم را قبول نموده

(نمره ۳۲۹)

تلگراف سر جارج بازکلی بسراوداردگری (واصله در ۲۵ دسامبر) طهران ۲۴ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ محرم ۱۳۲۹

امروز عصر مجلس مفصلی از تمام طبقات در دربار منعقد شد نایب السلطنه در اجلاس مزبور حضور داشت ولی چون کسالت مزاج داشت وزیر امور خارجه از طرف او بمحضار خطاب نموده گشت

هیئت دولت تصور میکنند که مجلس اسباب تخریب روابط خارجی دولت و ادارات داخلی است و باینجهت او پیشنهاد مینماید که مجلس باید منفصل بشود هیچکس با پیشنهاد مزبور مخالفت نموده و دستخطی از طرف دولت صادر شد که دوره انعقاد مجلس ختم است امروز عصر جمعیت حول وحوش مجلس را با کمال سکونت متفرق نموده و درهای آنرا مسدود نمودند تا اندازه که من بتوانم درک بنمایم یرم و بختیارها تمام ترتیبات را در تحت سلطه و تصرف خود دارند پس از چندین روز بسته بودن بازار امروز عصر دکانین باز شد

(نمره ۳۳۰)

تلگراف سرخارج بارکلی به سر ادوارد گری (واسله در ۲۶ دسامبر)
 طهران ۲۵ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۳ محرم ۱۳۲۹
 اوضاع طهران - يك شخصيكه بچشم خود دیده است بمن اطلاع میدهد که اجلاس دربار بخویکه در تلگراف دیروز من مسطور بود و بمن خبر داده بودند چندان مفصل نبوده امروز عصر مجمع اعتراضیه بر علیه اقدامات دولت در بازار منعقد شده بود ولی پلیس بهوات آنها را متفرق نمود

(نمره ۳۳۱)

تلگراف سرخارج بارکلی به سر ادوارد گری (واسله در ۲۶ دسامبر)
 طهران ۲۶ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۴ محرم ۱۳۳۰

رجوع بتلگراف ۲۳ دسامبر من - ویس قونسول انگلیس مقیم رشت بتاريخ ۲۵ دسامبر ازقرار ذیل تلگراف نموده :-
" بلوای اتزلی خاتمه پذیرفت و دیروز بازارها باز شد بازار رشت هنوز بسته است روسها خانه‌ها و مساجد را تفتیش نموده اسلحه و آلات ناریه از مخزن باردوی روس که در خارج شهر است برده شده شهر بکلی آرام است و من هیچ اغتشاش دیگری را پیش بینی نمی‌نمایم "

(نمره ۳۳۲)

مکتوب سرجارج بارکلی بسراوداردگری (واصله در ۲۵ ژانویه)
طهران ۱۰ ژانویه ۱۹۱۱ مطابق ۱۹ محرم ۱۳۳۰
آقا - باکمال افتخار شرح واقعات فارس در عرض دو ماهه ژویه و اوت را که قونسول انگلیس از شیراز ارسال داشته لفاً تقدیم میدارم این مشروحه که حاوی بیانات سودمند از اوضاع شیراز در عرض ماههای مزبور است نظر به اغتشاش وضع یسوی اکنون بمن رسیده
(امضا) جارج بارکلی

(ملفوفه در نمره ۳۳۲)

(مراسله قونسول تاكس به سرجارج بارکلی)

شیراز ۷ سپتامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۳ رمضان ۱۳۲۹
آقا - باکمال افتخار شرح واقعات فارس را در عرض دو ماهه ماضی لفاً تقدیم میدارم .

متاسفم که باین امید باطل که شاید در این ایام صورت اصلاحی در اوضاع حاصل بشود که در ضمن این وقایع مورد توجه ~~بشود~~ و از مفسد پرده پوشی نماید ارسال این راپورت را تا این اندازه بتأخیر انداختم ولی باضافه از حاصل نشدن مقصود خوف آن است که این راپورت بکلی مبنی بر شرح اغتشاش مشابه بسابق باشد

در شب ۲۶ ژوئن اوضاع بواسطه حرکت انتظام الممالک بیشتر مختل شد (انتظام الممالک یکنه وارث ذکور طایفه قوامیها است) بمحض وصول این خبر قوام الممالک توسط من باتنظیم پیغامی بکده خدای سیوند فرستاد که پسر او را در آنجا نگاهدارد دو روز بعد پیغام بخود انتظام الممالک رسیده بود و در شب سیم ژوئن بشیر از مراجعت نمود غرض و نتیجه این حرکت مذبح هنوز مستور است متعاقب این اتفاق واقعه دیگری رخ نمود که آتش غیر منتظره در فارس برافروخت در عرض پانز سال گذشته يك نفر از بین يك دسته از دهائیان بلواردی (که انتساب دور دورانه با ایل قشقایی دارند) در ضمن يك منازعه طایفه با علی اکبر ده بزرگی مقتول شده بود بفاصله مدت فزینی بعد از وقوع این قتل قوام الممالک که در آن ایام حکمران موقتی بود در صدد دستگیری علی اکبر برآمد ولی او بطرف اصفهان حرکت نمود و بعد از مدت زمانی غیبت پس از آنکه با استخدام نظام السلطنه داخل شده بود باتفاق جناب معظم وارد شیراز شد بلواردیان پس از مجاهدات مکرره

برای قصاص خونریزی مزبور در اوایل زویه يك عده اشیه را از قریه خودشان اعزام نمودند که مسئله را بدلیه پیشنهاد نموده و انجام آنرا بخواهند و عدلیه از طرف حکومت بنها اطمینان داد که در عرض ۴ روز قصاص لازمه بموقع اجرا گذارده خواهد شد.

حضرات باین وعده متقاعد نشده و روز ۴ بطرف شهر آمده و تقریباً ۸۰ نفر جوانان کاری از آنها در منازل همشهریان خود در نزدیکی سعدی (یا دروازه شمال شرقی) سکنی گرفتند در عرض شب ایالت يك عده استعداد و بایس و غیره فرستاد که برادر شخص مقتول را دستگیر نمایند چون منشا این فتنه و عداوت او بود.

بلواردیان از تسایم او امتناع نموده و پس از مقصداری منازعه بالاخره با پلیس ردوبدل کلونه نمودند. روز بعد بلواردیان دروازه شهر را تصرف و سنگر نموده و از آنجا اخطار نمودند که تا علی اکبر بنها تسایم نشود از آن محل حرکت نخواهند کرد.

در عرض روز هیچ اقدامی در متفرق نمودن آنها نشد ولی در شب شلیک تفنگ در تمام شهر برپا شد. قصد ماسورین حکومت و بلواردیان از این شلیک بیداری و خبرداری یاد دیگر بود که فقط بطرف هوا شلیک میکردند ولی بسیاری از اهالی شهر بنها تاسی نموده و از پشتبام منازل خود تیر اندازی می نمودند چنانچه در ایام مخالفت با حکومت مرسوم بوده که برای بروز کراهت خود از حکومت و برای اینکه شهرت بدهند که شهر بی نظم است این عمل را

می نموده اند. روز بعد نظام السلطنه برای مشهود داشتن اقتدار خودش يك سارقى را که چندین ماه محبوس بوده دم توپ گذارد و پس از آن دونفر از طبایخان قوام الملک را که بجرم خیر ندادن حرکت انتظام الممالک را بمحکومت محبوس بودند برای بدارزدن حاضر نمودند ولی بالاخره مجازات آنها را بعهده تعویق گذاردند.

فواصله مدت قلیلی بعد از این واقعه اغلب از علمای متنفذ در امامزاده سید علی الدین حسین که در جنوب شرقی شهر واقع است متحصن شدند. يك عده کثیری از این علما در بلوای بنام قوام که هم در ماه آپریل و مه بروز نموده بود شرکت داشتند. این عمل تحصن اختیار نمودن حضرات محتمل است ناشی از اثرات افعال مقتدرانه ایالت باشد که در این اواخر بواسطه دستگیری نمودن خسرغام الشریعه نوه امام جمعه مشهود گردیده بنا بر این حضرات میخواهند باین وسایل از سلطه ایالت کاسته و بقدرت خود پیفزایند.

از تحقیقاتیکه من در تحصیل منبع این اغتشاشات نموده ام نتیجه اینطور گرفته ام که مبادی تمام این فتنه و غوغا مناقشات شخصی بلواردیان بوده که از منسوبان طایفه قشقائی هستند و بهرچوجه مدخلیتی بطایفه قوام ندارد.

شکایتهای متواتره که در باب دعوت قوامیها ایلات را به تقویت خودشان شده بکلی بی اصل است در صورتیکه حضور افراد ایلات در منزل قوامیها آنچه تا حال دیده شده فقط آمدن دونفر از رؤسای طایفه

بهارلو محض ملاقات بوده که در ضمن تلگرافی هم بامضای يك عده از هم مسلکان خود به نایب السلطنه مخبره نمودند مبنی بر اینکه در باب تسویه اوضاع شیراز بزودی اطمینانی بانها داده بشود و اگر در این باب قصوری برود خود آنها با استعداد کامل برای اعاده نظم و تمشیت بشهر خواهند آمد

بعد از تقریباً ۱۰ روز اغتشاش عمومی که متضمن شلیک دائمی در شهرها بود در ۱۷ ژوئیه نظام السلطنه بعضی از اعظم تجار را برای اصلاح امر نزد علما فرستاد و آنها را رضی به تمکین شدند مشروط بر اینکه عفو عمومی داده بشود و عطاء الدوله و نصیر الملک و بهاء السلطنه و مغیث الدوله هم تبرید بشوند چند ساعت بعد استعداد ایالت که يك عده دهاتیان قشقاییهم بتازگی بانها ملحق شده بودند به سه نقطه از سنگرهای طرف شرقی شهر اجماعاً حمله بردند ولی پس از تلف شدن تقریباً ۳۰ نفر حمله آنها رد شد

متعاقب این نظام السلطنه دو دسته قلیل سوار به سروستان که در آنجا قوام املاک زیاد دارد فرستاد در ضمن دهاتیان سرخه و قشقایی از یکطرف در حول وحوش شیراز با کمال جدیت مشغول چپاول بودند و از طرف دیگر بدفعات با سنگرهای طرف شرقی شهر حمله می نمودند و در ۲۳ ژوئیه يك عده ایللیاتی از طرف صوله الدوله وارد شدند

يك دسته از این عده که تقریباً ۶۰ نفر بودند لدى ورود داخل

بخی شدند که رئیس کمپانی ذیکار در آنجا سکنا دارد و باوجود تعرضی که مستحقین ایرانی مقیم آنجا بانها نموده بودند معذلت مسموع نیفتاده بود تا بالاخره با کمال زحمت آنها را از آنجا خارج نموده بودند بعد از شکایت بیانت در این باب محض استرضای من برای این ورود مهاجرانه بمنزل يك تيممة انگليس و تهديد كشته تيممة انگليس پنج شش نفر را در حضور منشی قونسولگری تاييه نمودند ولی من ظن قوی دارم که این اشخاصیکه تاييه شده اند اسلادر جزو آنهايکه مرتکب ان عمل شده اند نبوده اند

در همین اوقات بود که بی اعتدالی قشقایها در تریاند بود و من بخویز جنابعالی بصولة الدوله تلگراف نمودم و از رفتار ناهنجار قشقایان در حوالی شیراز اورا مستحضر نموده و از او خواهش نمودم معجلاً بوسیله تلگراف جلو گیری از این اعمال آنها بنماید چند روز بعد بمن خبر رسید که صولة الدوله حکم مشددی باتباع خود مخابره نموده که غارت و چپاول را متروک بدارند (صکه این حکم بکلی مورد اعتنا واقع نشد) و تقریباً ده روز بعد از مخابرة تلگراف من مکتوبی از او بمن رسید مشعر براینکه برطبق خواهش من عمل نموده است

حاجه به سنگرهای شرقی شهر هنوز گاه گاهی تمتد میشود ولی بدون هیچنوع پشرفتی تلفات از طرف قشقایان و همکاران آنها بوده و بنا باعتراف خودشان تا حال عده تلفات به ۴۰۰ نفر رسیده

دسته مخالف هنوز کاملاً بدفعاخ خود باقی هستند و خینی کمتر تلغات دارند و تا حال ابداً راهی بدمتهاجمین نداده اند

از زمان بروز بلوا در شیراز هرج و مرج کامل در انغلی از نواحی و قراء بوده خصوصاً در داراب و فسا که در آنجاها عسریهای بهارلو و مزیدی یک سرآمد توپ از دست فرستادگان ایالت که برای جمع آوری مالیات و منهدم نمودن شهر فسا رفته بودند گرفته اند و در ضمن اظهار داشته اند که آنها در تهیه این بوده اند که با استعداد کامل بشهر بیایند و نیال بیوه ناصر الدوله را که از منسوبان اقرب رؤسای آنها است حفظ نمایند آمدن دو نفر رؤسای سابق الذکر به شهر و مخا برد نمودن تذکراف به نایب السلطنه ظاهر را بر تفرعن و نخوت آنها افزوده است

در ضمن این اغتشاشات مگر در توسط دسته های مختلف بمن اصرار شده که مصالح وافع بشوم ولی من مجبور بودم که برای شرکت نمودن بنام قواسونگری دولت انگلیس در این مسائل و داخل شدن در این جنبش عمومی قریب از قبول آن امتناع بنمایم معذک حتی الامکان من نفوذ خودم را در مورد نظام السلطنه و قوام الملک مردو بکار بردم که بخو خوشی بین آنها را اصلاح بنمایم و در ملاقات نظام السلطنه اصرار نمود، و محرمانه خاطر نشان او نمودم که اصرار او در مداومت با اقدامات قهریه فقط باعث تشدید مجادله خواهد بود در صورتیکه تا حال مشاهده شده که بدون تحمل مشکلات

بسیار و پیش آمدن مخاطرات بیشمار برای طبقه آرام و سالم اهالی و منافع اروپائیان نمیتوان بدستة مخالف نظر یافت و حال آنکه هر خسارتی بمنافع اروپائیان وارد نیاید جز اینکه باکمال تشدد از شخص او مطالبه حیران آن بشود شق دیگری نخواهد داشت به قوام هم
 کراراً اخطار نموده ام که هر عمل نامشروعی که از طایفه او سرزند نتیجه آن پایسج خود او خواهد شد ولی در هر موقع که من در این موضوعها از او خواهش نموده ام بر حسب تقاضای من به قایل خودش نوشته است همچنین در هر موقعی که مذاکرات صلاح بیان آمده بدون هیچنوع مخالفی بمتعلقات خود اصرار نموده که هر قرارداد مصالحتانه که پیشنهاد بشود او موافقت و تمسکین نمایند
 از وقتیکه بنظر من آمده که قبول نمودن هر اندازه مسئولیتی در موضوع منازعه این دودسته برای ما نامناسب است در مقابل تمام پیشنهادهاییکه در این باب شده بمن شده جواب داده ام که من اجازه ندارم بهیچوجه در خصوص شرایط صلاح مداخله بنمایم
 در موضوع خروج قوام الملک از قونسولخانه باکمال اسف اطلاعات میدهم که تا حال هیچ اعلامیه بودی ظاهر نشده . اظهارات دولت ایران در باب تصویب نمودن تأمینامیکه باو داده شده در نهم ژوئیه باو ابلاغ شد قوام الملک جواب داد تهدید نظام السلطنه در آنوقت برای مهاجمه بطایفه من دال بر بی اعتمادی تأمینات او است و الا من دلو طلبانه حاضرم فقط بیکی از شرایط ذیل از قونسولخانه

خارج بشوم :-

یکی اینکه دولت ایران نوشته بسیار دارد که در ایام غیبت من از ایران سرپرستی املاک من را بخواهند و قروض من را بپردازند و از حاصل املاک مفزوری هم بمن برسانند مشروط بر اینکه پس از مراجعت من مجدداً املاک را بتصرف خودم بدهند

یکی اینکه دولت ایران به جنابعالی اطمینان رسمی بدهند که متضمن تأمین جان و آزادی بلاغته من و استقلال املاک من باشد (و تأمینات مزبور بتوسط قونسولگری کتبی بمن تسلیح شده و تشریح گردد که جنابعالی در صحت آن تصدیق دارید) . دیگر اینکه اگر يك فرمان فرمائی برای فارس تعیین بشود که عداوت شخصی با من نداشته باشد من حاضریم بتوسط قونسولگری تمهید نامه کتبی بسیارم که از ایران خارج بشوم و تا هر مدتی که دولت امر بخواهند مراجعت نمایم بدون تقاضای هرچند نوع تأمینات یا شروطنی

پس از آنکه نظام السلطنه اصرار نمود که از شرح تأمیناتی که حکومت مرکزی بشما دادند او را مستحضر بنمایم من نهاد دو فقره شرایط اولی فرق الذکر را برای او بیان نمودم و اظهار داشتم که من وزیر مختار را کاملاً از این شرایط مسبوق نموده‌ام بعد از این نظام السلطنه شخصاً با قوام الملک مذاکره نموده و وعده داده بود که هر نوع اطمینانی برای تأمین او بدهد .

قوام الملک در جواب اظهار داشته بود که هر نوع اطمینانی از این بابت

باید بتوسط سفارت دولت انگلیس باو برسد تا ۱۱ اوت هیچ مذاکره دیگری نشده و آنوقت مصمص السلطنه به قوام الملک تالکراف نمود که تعهدات لازمه در باب تأمین او بتوسط نایب السلطنه و قونسولگری انگلیس خواهد شد و پس از حرکت او از فارس خودش به فرمانفرمایی کرمان و پسرش به ریاست ایلات خسه منسوب خواهند شد و ترتیبات مقتضیه برای تأمین اعلان او داده خواهد شد در جواب این پیشنهاد قوام الملک اظهار داشت که او باید اقل ۴۰ روز در منزل خودش متوقف بشود که قبل از حرکت امورات شخصی خود و امور وراثت نصرالدوله را تصفیه بنماید تا اندازه قلیلی که من از وضع حواله الدوله مشاهده نمودام محققاً او هنوز حاضر است که حتی القوه به نظام السلطنه تقویت بنماید ولی قوای او که در عرض ۱۸ ماهه ماضی رو بضعف نهاده بود ظاهراً در این تابستان بیشتر از پیش تحلیل رفته و در همین تازکی‌ها یک عدد کبیری از رؤسای ایلات مختلف بسر کردگی محمد علی خان کشکولی و ابازخان دره شوری و احمد خان شش بلوکی رسماً بصحوله الدوله نوشتند که من بعد از تأدیة مالیات امتناع خواهند نمود چونکه آنچه در عرض سه ساله ماضی پرداخته‌اند فقط صرف بر نمودن کبسه او شده و نیز اشعار داشته بودند که معیب او با نظام السلطنه در قتل نصرالدوله ابل قشائیرا نوعاً ننگین نموده هرگاه عطف نظری به فدویت تاریخی این ایلیاتیان نسبت بایلخانی خیرشان بشود مشهود

خواهد شد که این عنوانها که آنها نموده‌اند تا چه درجه جالب اهمیت است

بنا بر این بحال هیچ امید بهبودی در وضع دهات و اطراف نیرو در ایالت در قاصر بودن از سادکت نمودن نواحی منقلبه امتحانات کامل داده در ایام استقرار او هستند حکومت گرا را مشهود گردیده که اقوال او در هیچ مسئله محل اعتماد نیست و منها مسئله که در خیال او نفوذ کامل دارد پیش بینی منافع نقدی است بدین لحاظ باید منتظر بود که دشمنان او با سکونت بدافعه خود باقی خواهند بود تا زمانیکه عزل او موفق نگردند

کار نمیکند در لزوم عزل يك همچو ایالتی که آنقریک شخصی او باعث يك همچو اغتشاش مهمی شده و مقاسد انقلاب خواهی خود را بهیچوجه مستور نمیدارد هیچکس منکر باشد ولی دولت ایران که خود باین زحمات مصادم هستند و بی شبهه دچار ترتیب مشکلی شده‌اند متاسفانه مسئله در نظر آنها کهنه شده و معلوم نیست چه وقت درصدد اقدام جدی در این باب خواهند بود اگرچه بالاخره مجبور به تعقیب این روش خواهند شد و بنظر من یکنه وسیله امیدبخش همین است در اوایل ماه اوت دولت تاحدی در باب انفصال ایالت مجد شده بود که درصدد تعیین کارگذار به نیابت حکومت برآمده بودند و از قراریکه خود نظام السلطنه و پیشکار او بمن اطلاع دادند او را رسماً منفصل نموده‌اند و رئیس الوزراء در این باب تلگرافی بمجتهد

اعظم و رئیس قشون مخایره نموده بود ولی در این موقع يك شخص بی حلی مثل بدنگه میرزا را مکمل حکومت فارس نمودن باعث دوچندان شدن خرابیهای قبل و تکمیل شدن نواقص معایب ایالت سابق است .

نتیجه تدکراف مزبور این شده که بحاجت قریب دو هزار نفر قشقائی و دشتستانی و دهاتی مساح با نظام السلطنه نصدت غریبی شهر را متصرفند در طرف شرقی شهر تقریباً ۱۰۰۰ نفر شهری و دهاتی از سکنه قراء حوالی تحت السلاح هستند و احتمال مجادله بین این دو دسته که باعث خونریزی بسیار است هر آن میرود و تا حال بحدی تولید خصومت بین آنها شده که تمام این ایالت در بحران و هیجان است علاوه بر کت ایل قشقائی بطرف جنوب برای قشلاق نزدیک است و این باعث ورود صولت الدوله و احتمال تجدید نمودن روش ماد مه ماضی خودش خواهد شد . باصفاه احتمال کلی میرود صده ایلات خسته و حشی تر از اینها هم در این هرج و مرج عمومی شرکت بنمایند و در این صورت بانک فرمان فرماییکه خود قدم به عرصه یاضی گری آشکاری گذارده معلوم است چه ترتیب و خیمه در پیش است از تمام این تصورات معلوم میشود ماندهاییکه يك استعداد دولتی برای دفع این اغتشاشات وجود نداشته باشد ما باید خود را آماده بنماییم که در صورت وقوع زود خوردی اتباع انگلیس را که در معرض خطر واقع شده اند در شیراز حفظ بنماییم چونکه در هر حال

با از دوام این موضوع خشم و غضب عمومی بهیچان آمده و باعث
مجادله خواهد شد یا یک دسته برای حفظ جان خودشان مداخله در
این امر خواهند کرد که آنها هم جزو مجادله محسوب خواهند شد.

بنابر این وضع حالیه بنظر من نه فقط آئینه ناصکوار را
مضمون است بلکه عاقبت بسیار وخیمی را نشان میدهد.

در قریب هیچکس نمیتواند از نتایج سوئیکه از کجریه شدن قوای
حکومت مرکزی ایران بعد از شروع بهیچان برای مشروطه حاصل
شده صرف نظر نماید (نامه) ج ج ناکس

(تاریخ ۳۳۳)

مکتوب سر جارج بارکلی به سردار دگری (واحد در ۲۷ دسامبر)

تهران ۱۱ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۹ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا - با کین افتخار سواد مکتوبی را که قونسول انگلیس از شیراز
تکلیفتم لفاً ارسال میدارم این مراسم یک تاریخ جهانی از اغتشاشات
تایستان گذشته شیراز است.

قونسول ناکس در خانه مراسم خودش تصدیق از حسن خدمت
مستحقین سواره و پیاده قونسولگری شیراز نموده و همچنین از
حسن مساعدت مستر اسمیت نایب رئیس تانگراف خانه هند و اروپا
و منشی قونسولگری اظهار رضایت نموده امیدوارم تصدیق
مشار الیه از حسن خدمت مستحقین سواره و پیاده و از مساعدت
مستر اسمیت را مقرب خواهند داشت که مقامات لازمه خاطر نشان

بشود. من نیز در این موقع که مدت خدمت مستر نا کس قریب به منقضی شدن است مختصاً اظهار کمال رضایت از کمکی که مستر نا کس در مدت کفالت قونسولگری انگلیس بمن نموده می نمایم خصوصاً از اینکه بیشتر آن مدت اوضاع منقلب و مغشوش بوده اضمال او در تمام مدت مزبور با نهایت قابلیت بوده و کاملاً مطبوع شده و تا کسکرافات و مراسلات او هم حاوی روایات و اخبارات سودمند از اوضاع منقلبه در عرض چند ماهه ماضی است
(امضا) جارج بارکلی

(مکتوب در نمره ۳۳۳)

مکتوب مستر نا کس قونسول موقتی بسر جارج بارکلی
شیراز ۲۰ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۶ شوال ۱۳۲۹
آقا — با کمال افتخار خاطر محترم را مستحضر میدارم که پس از شرح معروضه در ۷ سپتامبر در باب کلیه اوضاع فارس وقایع سرعت جریان حاصل نموده و بالاخره منجر به عزل نظام السلطنه و منقضی شدن تحصن ۵ ماهه قوام الملک در قونسولگری انگلیس شد
مستحفظین قشقائی که در اطراف قونسولگری کجاسته شده بودند چنانچه در مکتوب ۷ سپتامبر ذکر شده تقریباً در ۷ سپتامبر عده آنها زیاده شده و جری ترهم شده بودند دائماً مزاحم مستخدمین قونسولگری میشدند ؛ یکی از آن مستخدمین را که نشان هم به کلاهش بود و بخوبی شناخته میشد سخت زده و لحت

کرده بودند و سایرین را چندین ساعت توقیف نموده بودند (مستخدمین تلگرافخانه و سایر اروپائیان را هم همینطور اذیتها می نمودند در این موقع من در باب مزاحمت نوکرها ای اتباع خارجه شکایت سخت به نظام الساطنه نمودم و دوروز بعد دسته های قشقایی را از آنجا حرکت دادند شاید بنا به تعلیماتی که از طهران داده شده بود مطالبه غرامت مهاجمه که در این موقع نموده بودم هیچوجه مورد اعتنا نگردید

ضمناً عصر ۷ سپتامبر یک عدد کتیری از ایالت عرب و بهارلو در تحت سرگرد کی ۹ نفر از رؤسای متنفذ خودشان در حوالی شیراز وارد شده و بعد از مجادله شدیدی با قشقائیان ایالت وارد شهر شده و شرحی باستعداد قونسولگری نوشته اخطار نمودند که برای تقاص قتل نصر الدوله آمده اند و از دولت مطالبه تسلیم نمودن نظام الساطنه و سایر محرکین را نموده اند و نیز اشعار داشته بودند که اگر برای اجرای این مقصود مجبور با اقدامات قهریه بشوند حفظ جان و مال اروپائیان را بعهده خواهند گرفت مشروط بر اینکه اجزاء و اتباع تمام قونسولگریها در یک نقطه جمع بشوند من بر طبق دستور العمل شما جواب دادم که رؤسا باید از چپاول اماکن اتباع انگلیس جلوگیری نمایند ولی این پیشنهاد آنها که اتباع انگلیس باید در یک نقطه جمع بشوند خارج از موضوع و قبول نشدنی است

مذاکرات مختصره در جوانی شهرزاد نخلب و مع میشد تا در ۱۳ سپتامبر نظام السلطنه تمام توپهای دولتی را که عبارت از ۵ سراده توپ نظریشی ۷۵ میلیمتری کوهستانی و دو سراده توپ قدیمی دهن پر بود به نژاد مختلفه بیرون شهر بسط شمالی فرستاد و تا سه روز قسمت شرقی شهر را بمبارده کردند ولی بدون هیچ نتیجه قابل الذکری در این موقع به تعقیب پاشهان کرنل ساکس که اگر قوام الملک را بدست رؤسای حمیه بدهیم احتمال است الترسامی در اوضاع حاصل بشود لیکن بعد از آنکه بدوآ تلگرافی از قوام بدولت ایران بگیریم مبنی بر اینکه تعهد بنماید تا این ایلیاتیان در فاصله بعدی از شیراز که تا رس نباشد توقف نمایند تا وقتیکه خود آنها قراری در باب ارضاع فارس بگذارند)

بنا بدستور العمل شما من با ایالت در این موضوع مذاکره نموده و نظایرت او را سئوال نمودم . نظام السلطنه بدون تأمل اظهار عقیده نمود که مادامیکه قوام الملک در قواسونگری انکلیس محرمانه محصور است خیلی مانع تر از این است که آزاد باشد و یک نده کثیری ایلیاتیان همراه او باشند و اگر انظور نوشته هم صکه در نظر است بپردازد هیچ انتظاری نمی توان داشت که یک روز هم بتواند . طبق آن عمل بنماید

بفاصله مدت قبلی بعد از بمباردمن رئیس الوزرا تلگراف خیلی سختی به رئیس قشون مخاربه نمود که از مداخله استعداد دولتی در این

مخاصمه بکلی ممانعت ننماید حکم او بی اثر ماند و صاحب منصبان و تأمین نظامی در بکار بردن توپها مداومت نمودند در عرض این مدت شب و روز شلیک تفتک از طرفین تمتد بود و در ۱۶ سپتامبر بعد از آنکه بمباردمان قطع شد هر دو دسته به نقاط نزدیکتر آمده و قشقاتیان در حمله برتن به نقاط مختلف شهر مجاهدت نمودند ولی از هر طرف نه هجوم بردند بعد از تلفات کثیره عقب نشاندند روز بعد آرمی مختصری ظاهر شده و مجادله قدری تخفیف یافت و تلگرافی از طرف دولت ایران به اعیان شهر رسید که مبنی بر عزل نظام السلطنه و تعیین رحمت الله خان بجای او بود که تا زمان ورود او نیابت حکومت با میرزا حبیب الله خان پیشکار مالیه باشد در این موقع رئیس الوزرا تلگرافی به قواله الملک شخاربه نموده و در این ترتیب خبر نموده بود و دستور العمل داده بود که نهایت مساعدت را با میرزا حبیب الله خان بنمایند در بدو وصول این خبر نظام السلطنه واضح نمود که برای این انفصال هم مجدداً مدافعه خواهد نمود و بواسطه فرستادن یک عرادۀ توپ کوهستانی و یک عدد کیمبری سوار نزد صوئنه الدوله که در آنوقت در ۲۵ میلی بطرف شمال شیراز در قریه (بزآ) بود در این عزم خود راه شبهه باقی نگذاشت در همان روز من معاون پیشکار مالیه را ملاقات نمودم و او من اطلاع داد که میرزا حبیب الله خان برای بدست گرفتن عمان نیابت حکومت حاضر است ولی از عداوت

صولة الدولة خيلي خائف است و حقیقة قبل از انقضاء ۱۳ ساعت يك دستة قشقائی در تحت حكم يكي از نوكرهاى شخصى صولةالدوله وارد خانه ميرزا حبيب الله خان شده اورا كتك زده باخود بردند و هر قدر از اموال شخصى و اسناد رسمى او كه بدست آنها افتاد غارت کردند اورا به بزآ و بعد از آنجا به غرور آباد برده و در آنجا قبل از آنكه بگذارند بشيراز مراجعت بخايد يك مبلغ كزافى از او اخذ نمودند و در ۱۹ اكتوبر با حالت تكسر از صدماتيکه در اين سفر باو وارد شده بود مراجعت بشيراز نمود

در اين زمان اوضاع بيشتر از هر وقت منقلب شده بود بازارها بسته بود و همين قسم باقى ماند تا انتهای نزاع تمام طبقات مردم در ييم و هراس چپاول و غارت شهر بودند و ورود صولةالدوله فقط درجه خوف مردم را دو برابر نمود كه نسبت بوضع جاريه حق هم داشتند چون با حضور تقريباً ۱۲۰۰ نفر قشقائی مسلح در سنگرهای قسمت نجارتي شهر يا در اردو در قرب وجوار شهر كه با تقريباً ۲۲۰۰ نفر از ايل خبه و اهل شهر و دهائيان كه در ساير نقاط شهر در سنگر بودند و هر ساعت در مجادله بودند آخر عاقبت غارت شدن شهر انتظار ديگرى نمى توانستند داشته باشند

يك اقداميکه بعقیده من در اين موقع تا بگذرجه محتمل بود اسباب التيام لوضاع بشود اين بود كه اگر ممكن ميشد قشقائيان به آرامي از شيراز خارج بشوند در صورتيكه با ضعف قوايى كه از

صولة الدوله مشهود گردیده بدلیل کمی عده که توانسته فراهم بنمایند باکمال مسرت میتوان پیش بینی نمود که عربها فایق خواهند شد و هر جدیدی که آنها در خارج نمودن قشقائیان از نقاط باثروت شهر بنمایند بی تردید اول ضرری که وارد بیایورد به تجار انگلیسی است

بعلاوه همین عمل دستگیر و جلب نمودن نایب الحکومه برای اثبات یاغی گری آشکار صولة الدوله نسبت بدولت ایران کافی است و کلیه سبک رفتار او برای جسارت و مخالفت او دلایل واضح است

لهذا من مصلحت چنان دیدم که پیشنهاد بنمایم بمن اجازه داده بشود که باو اخطار بنمایم اگر او و متابعینش از حول و حوش شهر دور نشوند و حکومت مرکزی را بحال خود نگذارند که بتوانند بهرنحوی مقتضی میدانند اعاده نظم را در فارس مستقر بدارند دولت انگلیس فوراً برای حفظ منافع خود اقدامات خواهد نمود

در همان روز شرحی بصولة الدوله نوشتم مبنی بر اینکه از طرف وزیر مختار دولت متبوعه من بمن تعلیمات داده شده که بشما اطلاع بدهم که حضور شما و طایفه شما در شیراز فقط تولید اغتشاش می نماید و هرگاه بواسطه وارد شدن صدمه جانی و مالی باتباع انگلیس مداخله ما لازم بشود تمام تجمیلات بگردن شما وارد خواهد آمد

بعد از مدتی تأخیر جواب داد که من برای استقرار نظم به شیراز آمده ام و محافظت اتباع انگلیس را منظور خواهم داشت و ضمناً خواهش نموده بود ~~که~~ در آئیه مکاتبات رسمی را بتوسط

کارگذار با او بنمایم

در این ضمن در ۱۹ سپتامبر رئیس الوزرا تلگرافی به قوام الملک
مخابره نموده و باو دستور العمل داده بود حتی القوه سعی بکند که
از تحریکات نظام السلطنه جلوگیری نماید و اعلانی هم در این موضوع
در شهر منتشر نماید بعد از آنکه در باب عمل نمودن قوام الملک
بر طبق تلگراف مزبور مادامیکه در قونسول خانه است من از شما
تحصیل اجازه نمودم مشار الیه شرح تلگراف را نزد پسر خود
فرستاده که طبع و نشر نماید متعاقب این تلگراف يك تلگراف
دیگری رسید که مصصام السلطنه سئوال نموده بود آیا قوام الملک
برای کفالت امور فارس حاضر است یا خیر و اگر ضمیم الدوله به
ایلخانی گری قشقائی منصوب بشود امید همراهی و معیت ایلات را
با او میتوان داشت یا خیر ؟ و نیز اشعار داشته بود که اصکر
قوام الملک این ترتیب را اجرا شدنی تصور نماید فرمان فرما بایالت
منصوب خواهد شد قوام الملک جواب داد که بعیت ایلات خسه
اعتماد کامل میتوان داشت و قشقائیهم برقرار شدن ضمیم الدوله را
استقبال خواهند نمود باضافه همزی الیه پیشنهاد نمود که دولت
ایران اخطار خیلی متشدنی برای خروج صولة الدوله نماید
بفاصله مدت قلبلی بعد از این تعیین فرمان فرما بایالت را خبر دادند
از این اقدام ظاهراً دولت ایران امیدوار بودند که از دوستی
مابین صولة الدوله و فرمان فرما انتفاعی حاصل نموده و مابین صولة

الدوله و نظام السلطنه را تفریق بنمایند

در ۲۲ سپتامبر صولة الدوله اعلانی منتشر نمود مبنی بر اینکه او در صدد خارج نمودن اعراب از شیراز است و چون در داخل شهر بانها حمله خواهد نمود هر صاحب خانه که از راه دادن قشقایان بخانه خودش امتناع بنماید برای هر نوع خسارتیکه از دخول قهری آنها بمنزل او وارد بشود کاملاً مسئول خواهد بود

فقط اقدامیکه در این موضوع نمودند این بود که قشقایان بیک محله که بکلی بیطرف بودند حمله نموده و در آنجا يك عده خانه را غارت بلکه منهدم نمودند . بفاصله چند ساعتی اعراب در آنجا به قشقایان هجوم نموده و بعد از يك روز تمام جنگ سخت قشقایان را با تلفات کثیره عقب نشاندند

پس از این منازعه اینخانی وضع خود را در حالت ضعف و فتور دیده به تجار ایرانی اخطار نمود که او از محافظت راه بوشهر استعفا داده بلکه ظاهراً از این معنی مقصودش این بود که چنانچه سابقاً مرسوم بوده تجار را مجبور بکنند مجدداً از او استغاثه بنمایند که در حفظ منافع آنها قیام بنماید . در این موقع هم تدبیر او سودمند نگردیده بالاخره در صدد این بر آمد که جبراً از تجار تلگرافات در تمجید و توصیف از خدمات غیر نافع خودش بحکومت مرکزی صادر بنماید . ولی سایرین با مخابره از سیم انگلیس این تلگرافات را تکذیب نمودند . بهر حال بر همه واضح است که

در آن زمان وضع صولة الدولة بقمی نبود که بتواند تأمین طرقی و عبور و مرور را عهده نماید . بحالا صولة الدولة از تصورات سابقه خود در همراه نمودن دستة تجار را با خویش بکلی صرف نظر نمود و جداً مشغول اخاذی از آنها شد حتی در بعضی موارد بقوة قهریه بعنوان اینکه آنها باید مصارف سوارهاییکه او برای استقرار نظم در شیراز همراه خود آورده متحمل بشوند در صورتیکه در همان حین آن سوارها با کمال بی پروائی در خارج شهر مشغول غارت اموال مردم بودند

در همان اوقات لغتت وین را که بتازگی مأمور قونسولگری انگلیس در محرمه شده بود و بشیراز میآمد يك دستة قشمتائی در ۱۲ میلی شیراز اورا حلت نمودند خبر آمدن مشاز الیه بشیراز خیلی دیر بمن رسید و بتنا بر اغتشاش عمومی من نهایت سعی را نمودم که تهیه يك عده مستحقظی برای او بنمایم یا اتقلا باوا اطلاع بدهم که حرکت نماید تا مستحقظ باو برسد ولی از مساعی من ثمری حاصل نشد و در بل قضا او بایک عده اشخاص مساح مصادف شده که تمام ملزومات شخصی او را غارت نموده خود اورا هم از اسب پائین کشیده ملیوس او را پاره نموده و باطله نهایت بدسلوکی را با او نموده بودند پس از آن ایلاتیان در يك دهی در آن نزدیکی يك شبانه روز او را نگاهداشته و خودشان مشغول اعمال فضیحه و چپاول شده هر چیزیکه بدست آنها افتاده بود بغارت برده و دهاتیان را بنهایت

وحشیگری صدمه زده بودند در این هنگام بصولت دوله مراجعه شد و بالاخره امر نمود اموال او را مسترد نموده و خودشرآهم تا قونسولگری بدرقه نمودند و عاقبت بسلامت وارد شد

در ضمن اوضاع شیراز یوماً فیوماً متزلزل تر میشد سبک رفتار صولت الدوله و اتباع او تحویف کننده بود باغلی از اعیان شهر تهدیدات آشکار در مهاجمه و چپاول منازل آنها میشد مجادله دائمی بدون انقطاع جاری بود و اخطارات متواتره از محلهای مختلف بمن میرسید که عنقریب حمله بقونسولخانه هم خواهد شد قشقاییان که آزادانه از این احتمال مذاکره می نمودند

در اینوقت تقاضاهای مکرره از مذجستر و قبی برای حراست اتباع انگلیس و تجارتخانه های انگلیس از من میشد همچنین از طرف نماینده های محلی آنها و از طرف اتباع ایران از هر طبقه حتی حاکم بوشهر با نهایت نگرانی درخواست محافظت فوری خودش را که در شیراز بودند نموده .

کارگذار در جواب مراسله من که استفسار نموده بودم که دولت ایران چه اقدامی برای محافظت جان و مال اتباع انگلیس در نظر دارند نوشته بود که ایالت منفصل بکلی از مداخله در امور ایالتی امتناع دارد و نایب الایله جدید هم از شیراز خارج شده و خود او هم از طرفیت مستقیم با رؤسای ایلات در ایستادگی مسائل احتراز می نماید . دوزخ بعد از آنکه شرح این مراسله را بسمع شما

رسانیده بودم کارگذار^۱ یک عدهٔ خیلی از سربازان ایرانی مندرس را جمع نموده و آنها را باسم مستحفظ دراما کن مختلفهٔ اتباع انگلیس متفرق نمود.

این سربازها هم بعد از اندک مدتی سعی نمودند که از صاحب خانهاییکه خود را مستحفظ آنها میدانستند فوق العاده بگیرند و اظهار نمودند چند ماه است حقوق نگرفته‌اند و از شیراز رفتند

در این موقع من باتباع انگلیس و به نماینده‌های واقعی تجارتخانه‌های انگلیس که توانستند من را اقناع نمایند که حقیقهٔ مال التجارهٔ انگلیسان در اماکن آنها هست بوق تقسیم نمودم . این اقدام با مقتضیات کنونی و وضع جاریه البته مکنی نخواهد بود چونکه پر واضح است که یک کلمه ایلیاتیکه بسیاری از آنها شاید هرگز یک نفر اروپائی را هم ندیده اند همینکه دست بغارت عمومی بکشایند ملاحظهٔ ترتیبات بین المالی یا خوف جبران عاقبتی آنها را مانعت از عمل خودشان نخواهد نمود و نظر به فقدان قدرت مأمورین محلی که حتی نمیتوانند یک جدیت اساسی هم در محافظت جان و مال اتباع خارجه نمایند من هیچ شق دیگری جز این نمیتوانم فرض بنمایم که از طرف دولت انگلیس به صولة الدولة اخطار بشود که فوراً از اینجا خارج بشود ولی یک اقدام کافی برای حفظ منافع انگلیس باید بشود .

در عرض این چند روزه جنگ بدون هیچ سکنه امتداد داشت و

و نتیجه آن شکست متواتر قشقاییان بود و در ۲۹ سپتامبر قریب ۱۵۰۰ نفر سرب بامداد همسران خود از معابر گذشته بمقامات دسته مخالف در طرف شمالی شهر حمله بردند و آن محله‌ها را بدون تعادف با تلفات قابل‌الذکری از دشمن تخلیه و تصاحب نموده و از قشقاییان منهزم عدّه کثیری مقتول نمودند و بلاخره وارد شیراز شده و در محله‌های شرقی شهر به رفقای خود ملحق شدند که عدّه ایللیاتیان در آن قسمت شهر بالغ بر ۳۰۰۰ نفر شد در این موقع که فتح عاقبتی خسته‌ها متحتم گردیده بود (و حقیقه کار صولة الدوله بجان رسیده بود که یکی از منسوبان خود و رسولهای دیگر را برای طرح آنتی نزد قوام فرستد) من به رؤسای ایلات خسه شرحی نوشته و صورت خانه‌هایی را که اتباع انگلیس در آنها سکنه دارند و اما کثیری را که مخصوص تجارت و مشاغل آنها است فرستاده و توضیح نمودم که در صورت لزوم باید نهایت احتیاط بعمل بیاید که محله‌های مزبور مأمون و محفوظ بماند

در سوم اکتبر وقتی که جدال عمومی هنوز در کار بود من به صولة الدوله نوشتم که بمن تعلیمات داده شده که باو اخطار بنمایم اگر سریعاً جمعیت خود را بر ندارد و از حوالی شهر نرود وزیر مختار دولت متبوعه من از دولت خود درخواست خواهد نمود که اقدامات عاجل در حفظ منافع انگلیس بنمایند در ضمن به رؤسای ایل خسه هم اخطار نمودم که هر گاه خسارتی بجان و مال اتباع انگلیس

وارد بیاید وزیر مختار دولت متبوعه من از دولت خود درخواست خواهد نمود که اقدامات لازم را برای دریافت غرامت آن از آنها بعمل بیاورند. رؤسای مزبور در جواب مراسله من نوشته بودند که حتی القوه سعی خواهند نمود که اروپائیان را محفوظ بدارند و سواد تلگرافی را هم که رئیس الوزرا بانها مخبره نموده بود که آنها باید در شیراز توقف نمایند و بخدمت ~~ک~~ زاری ایالت قیام نمایند لغأ ارسال داشته بودند. از صولة الدولة جوانی بمن رسید و دوروز بعد از آن بنه او و نظام الساعنه در تحت حفاظت يك عدد کثیری سوار از شهر خارج شد.

مقارن همین ایام بود که قوام الملک يك نوشته را که صولة الدولة قبلاً امضا نموده بود مهر نمود و آن نوشته مبنی بر این بود که کلیه اموال منهوبه بتوسط طرفین باید مسترد بگردد و طرفین باید فوراً استعداد خود را از شهر خارج نمایند و هر حاکمی را که دولت بران تعیین نماید طرفین قبول نمایند و صولة الدولة باید در محافظت راه بوشهر مداومت نماید. لازم باظهار نیست که باین قرارداد هیچ وقتی نگذارند و شرایط آن را تکمیل نمودند و قوام الملک بحدی آنرا معتنا فرض ننمود که حتی سواد آنرا هم بر نداشت. قصد صولة الدولة از این بازیچه (یقیناً رسوایای خودش علناً تهریح نمودند) این بوده که باین واسطه از وقوع اختلال بین قایل و مندوبان خود بجهت این مغلوبیت جلوگیری نموده باشد.

و در مادهٔ قوام الملك اگر فرض بشود که مقصود او از تن دادن باین قرارداد اثبات صمیمیت خودش در آسایش نوع بوده چندان بی مبنی نیست چون کلیه برای شخص او انتفاعی نداشته و برای اهالی شیراز نافع بوده همان روز غروب صحمام السلطنه تلگرافی به قوام الملك مخابره نمود که مشعر بر تعیین احتمالی علاء الدوله به ایالت و تفویض ایلخانی گری قشقائی به ضیف الدوله بود و ضمناً اظهار نموده بود که علاء الدوله بدون حاصل نمودن اطمینان از معیت قوام قبول ایالت را نمی نماید

همینکه قوام الملك این مسئله را موضوع بحث قرارداد بمن اظهار نمود که تا عموم رؤسای خمسه هم قسم نشوند که باین اتحاد منظور تقویت کامل بنمایند و تا از طرف من باو قول داده نشود که در صورت تفویض نیابت حکومت باو دولت انگلیس باو همراهی خواهد نمود نمیتواند جواب کافی باین تلگراف بدهد

من بموجب دستوری که داشتم باو جواب دادم که اگر او رسماً به نیابت حکومت منصوب بشود میتواند دولت انگلیس را باخود همراه و مساعد بداند

روز بعد نظام السلطنه و صوالة الدوله از شیراز حرکت نموده و شب را در ۶ میلی شیراز اردو زدند و صوالة الدوله عاناً اظهار داشته بود که در راه بوشهر اغتشاشی برپا خواهد نمود که تا حال مشابه آن دیده نشده باشد بی شک می توان از يك بابت اخطار

ماراباعت حرکت او فرض کرد ولی از يك بابت که بیشتر احتمال
 می‌رود این است که چون همراهان او متدرجاً از دور او متفرق
 می‌شدند و با اینکه موقع کوچ به قشلاق در پیش بود این عمل بیشتر
 تعقیب می‌شد و نگاهداری از آنها برای او خالی از اشکال نمی‌بود
 معزی الیه سبقت نموده و بواسطه حرکت خودش از وقوع تزلزل بین
 آنها جلوگیری نمود در همان شب رئیس الوزرا و وزیر داخله
 تلگرافی به قوام الملک محابره نموده او را بسمت نیابت حکومت
 اختیار تاه دادند و باو اطلاع دادند که ۵۰ هزار تومان اعتبار در
 بانک شاهنشاهی ایران باو داده‌اند که يك عده سوار خسته تا زمان
 ورود ایالت نگاه دارد قوام الملک از قبول این امر خیلی مترجم
 بود و گرازاً برای من تصریح نموده بود که بدون توسل با اقدامات
 مجددانه نمیشود تمشیت کامل مستقر داشت و از مبادی تحریکات جلوگیری
 نمود و اگر بخواهد این عمل را بحری بدارد عموماً بر این عقیده
 خواهند شد که این اقدامات علامت انتقام شخصی است بنا بر این
 قبل از وصول این تلگرافات او بدولت ایران تلگراف نموده و
 اصرار کرده بود که اگر چه مدبرالسلطنه شخصاً شیرازی است ولی در
 عرض این چند ماهه بکلی خود را بیطرف قرار داده و شخص
 پلتیک دانی است و برای اداره نمودن امور ایالتی که بخودش تفویض
 شده او خیلی مناسب‌تر است روز بعد قوام الملک رأی خود را
 به خروج از قونسولگری قرارداد و يك ازدحام کبیری از همان اهل

شهر که در ۵ ماه قبل برای ریختن خون او اجماع نموده و فریاد و فغان میکردند در خارج قواسولگری برای استقبال او جمع شده بودند. فاصله وقت کمی قریب دوهزار نفر از ایلیاتیان خسته هم با تمام رؤسای خودشان بانها ملحق شدند انتظام للمالك (که حالا نصر الدوله است) و اسعد السلطنه ایلمخانی سابق قشقائی هم حاضر شدند پس از آن رؤسای مزبور يك يك آمدند که اظهار اتقیاد به قوام الملك بنمایند و در برابر او بزانو در آمده دست و زانوهای او را می بوسیدند بعد از اتمام این عمل معزی الیه آنها را مخاطب ساخته شرح مفصلی عنوان نمود مبنی بر اینکه تا کنون در هیچ تاریخی ثبت نشده که يك همچو عده برای حفظ قانون و نظم در اینجا جمع شده باشند و امیدوار است که پس از حصول این تجربه بیشتر از پیش در خدمتگذاری و جانفشانی برای نظم و اتحاد با یکدیگر خواهند کوشید در جواب بیانات او اظهار کمال فدویت نموده و در خدمتگذاری بدولت خود معزی الیه اطمینان دادند پس از آن قوام الملك امر نمود که ایلیاتیان بدو قسمت منقسم بشوند و خودش و پسرش از طرق مختلف حرکت نمودند این احتیاط صحیحی بود که او نمود چون چند دقیقه بعد از خروج او از قونسولخانه صدای شلیک شدیدی بلند شد که از سنگرهای ده بزرگ که یکی از محال واقع بطرف شمال شیراز است و یکی از دشمنان قدیم قوام علی اکبر خوردل با ۸۰ نفر در آنجا

در کین او بودند دفعة بطرف قوام شلیک نموده بودند
 در این شلیک ۵ نفر از سوارهای عرب مقتول و قریب ۱۲ نفر
 مجروح شدند که یکی از آنها بفاصله يك ذرع از قوام الملك تیر
 خورده بود او سر خود را عقب کشیده بود و کلوله با او عساف
 نشده بود و بانهایت جدیت مشایعین خود را که قریب ۱۵۰۰ نفر
 بودند از هجوم به ده بزرگ ممانعت نموده بود والا نتیجه آن غارت
 تمام بازار که مستقیماً با محمل مزبور اتصال دارد میشد
 ایلیاتیان مزبور بالاخره به متواری نمودن سیصد چهارصد نفر شتر
 که در آن حوالی به چرا مشغول بودند خود را متسلی نمودند ولی
 این عده شتر برای حمل مقدار کثیری مال التجاره که در يك کاروانسرای
 در آن نزدیکی دسته شده بود تهیه شده بود این مال التجاره
 تقریباً بالتمام متعلق باتباع انگلیس بود و علی اکبر یقین داشت که
 بواسطه بودن آن متاع در آنجا خودش از مهاجمه مخاصمین محروس
 خواهد ماند بهر حال با تحمل زحمات بسیار مال التجاره مزبور از
 يك همچو محل خطرناکی حرکت داده شد يك عده از شترها را
 قوام الملك پیدا کرده و مسترد داشت ولی قریب ۱۵۰ نفر از آن
 هنوز مفقودالاثراست و یحتمل همین قسم بماند
 خود علی اکبر سالماً عنریمت نموده که در فیروز آباد بصولة الدولة ملحق
 بشود علی الظاهر مقدمات این حادثه کاملاً ترتیب داده شده بوده
 چون از قرار اطلاعاتیکه من تحصیل نمودم دودسته تفنگچی دیگر هم

از طرف مخالفین در راههایی که تصور می نمودند قوام هنگام عزیمت از قونسول خانه بطرف منزلش از آنجاها عبور خواهد نمود گماشته شده بودند .

در همان روز شروع به آنتریک های مشابه به تحریکات پائیزمازی شد که منجر به غارت محله یهودیان گردید و بعضی از رؤسای یهودیان با نهایت هراس و تزلزل زده من آمده اطلاع دادند که يك زن مسلمانیکه دستگیر شده يك جلد قرآن برده در محله یهودیان در چاه فاضل آب انداخته و اظهار نمودند که این عمل تحریک نصیر الملک واقع شده . من فوراً به قوام اذک نوشتم که این مسئله بمن رجوع شده و تأکید نمودم نهایت توجه و مراقبت را در وارد نشدن صدمه و زحمت باهالی غیر مسلمان بعمل بیاورد

او در جواب نوشته بود که ضعیفه مرتکبه را دستگیر نموده و اطمینان داده بود که خوشبختانه مسئله خیلی زود کشف شده و اسباب بروز نتایج غیر مرضیه نخواهد شد

از قراریکه بمن خبر رسیده مبالغ گزافی پول به نصیر الملک و عطاء الدوله رسیده و از قرآن همچو مستفاد میشود که این آنتریکهای مخفی که متدرجاً بظهور میرسد منتهی بیک آشوبی قبل از ورود ایالت جدید بشود

در این موقع تعیین .بلاء الدوله به فرمان فرمائی رسماً اعلان شد و متعاقب آن منصوب شدن ضیغ الدوله (که ملقب بسردار احتشام

شده) به ایلخانی گری قشقائی و صولة السلطنة به ایل بیکی گری
اشاعه یافت نظام السلطنة هم از حوالی شیراز بطرف املاک خودش
عزیمت نموده و در خیمت اقامت نموده و صولة الدوله بعد از يك
هفته توقف در حوالی جره که کاملاً از صکذارش اوضاع و وقوع
تعلیمات خودش مستحضر بشود بطرف فیروز آباد حرکت نموده و
الحال وارد آنجا شده در ضمن ایلداتیان که بطرف قشلاق در
حرکتند پیش از هر وقت مشغول اعمال خودسرانه هستند و در
۱۱ اکتبر تمام سیمهای تلگراف به بوشهر را مقطوع نمودند
این خسارت وارده به سیمها بکلی خودسرانه و بی کابالانه بوده سیمهای
طولانی از تیرها پائین کشیده و قطعه قطعه شده
۴ نفر غلام تلگراف که بدفعات مختلف برای امتحان خرابی
سیم فرستاده شده مادامیکه هنوز در نزدیکی شهر بوده اند بکلی
لختشان کرده و تمام آلات کار آنها و تلفن نقاله آنها را بسرقت
برده اند صولة السلطنة که اسماً بسرپرستی ایلات مهاجر منصوب
است یا بی میل بود یا نمی توانست تهیه مستحفظ برای عملجات و
کارگران زیر سیم بنماید فقط در ۱۹ اکتبر بعد از ۱۰ روز خرابی
کلی سیم يك تعمیر مختصری شده که از سه رشته سیم يك رشته بکار
افتاده وضع جاده هم روز بروز مغشوش تر میشد تا حالا بکلی
تردد در آن قطع شده در عرض سه ماهه ماضی سرقتهای متعدد
از يك بار دو بار مال التجارة انگلیس در جاده بوشهر واقع شده